

23. Бондарчук Я. О. Роль галузевих угод у забезпеченні гідної праці. *Вісник АПСВТ*, 2016. № 1–2. С. 31–37.

24. Галузева угода на 2016–2020 роки в сфері технічного регулювання між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України і Профспілки машинобудівників та приладобудівників України. URL: http://fpsu.org.ua/images/images/2016/March/Президія-Рада/Галузева_угода_на_2016–2020_ГУ_ТР_пдф.pdf

25. Територіальна угода між Запорізькою обласною державною адміністрацією, Запорізькою обласною федерацією роботодавців та Запорізькою обласною радою профспілок на 2017–2020 роки. URL: <https://www.msp.gov.ua/files/ugody/ter/7-1.PDF>

26. Колективний договір ДонНУ імені Василя Стуса на 2019–2025 рр. URL: https://drive.google.com/file/d/1_zUKrhPQtVR2IvPDL9O3WojKD1kdnUw/view

DOI 10.31558/2518-7953.2019.1.2

УДК 343.35

О. О. Дудоров

завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем попередження, припинення та розслідування
злочинів територіальними органами
Національної поліції України
Луганського державного університету
внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка,
д-р юрид. наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Р. О. Мовчан

доцент кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету
імені Василя Стуса,
канд. юрид. наук, доцент

ПОРУШЕННЯ ОБМЕЖЕНЬ ЩОДО ОДЕРЖАННЯ ПОДАРУНКІВ: ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

Ключові слова: подарунок, неправомірна вигода, корупція, корупційне правопорушення, правопорушення, пов'язане з корупцією, гостинність, близькі особи.

Одним із інструментів, покликаних виключати виникнення конфлікту інтересів у діяльності публічних службовців, є передбачені ст. 23 Закону України від 14 жовтня 2014 р. «Про запобігання корупції» (далі – Закон від 14 жовтня 2014 р.) обмеження щодо одержання подарунків. Гарантією ж дотримання відповідних приписів з боку належних суб'єктів виступають положення ст. 172-5 Кодексу

України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), в якій встановлено відповідальність за порушення зазначених обмежень.

Утім, проаналізувавши матеріали судової практики, можна констатувати, що ефективність згаданої адміністративно-правової заборони на сьогодні є надзвичайно низькою, що зумовлено негативною дією декількох факторів. Зокрема, чи не головними серед них є невирішеність цілої низки питань кваліфікації правопорушення, передбаченого ст. 172-5 КУпАП, а також недосконалість законодавства, покликаного регулювати відповідні суспільні відносини.

Окремі аспекти вказаної проблематики раніше висвітлювались у працях К. В. Берднікової, О. З. Гладуна, І. В. Єрьоменко, З. А. Загинеї, В. М. Киричка, Т. О. Коломоєць, Р. Л. Максимовича, Д. Г. Михайленка, В. С. Рощупкіна, В. Г. Сенник, М. І. Хавронюка, Н. М. Ярмиш та інших авторів. Та попри значний науковий інтерес до цієї тематики у правовій доктрині і досі не було вирішено цілий ряд актуальних з практичної точки зору питань кваліфікації такого делікту, як «порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків».

Наведене вище вказує на актуальність теми цієї статті, метою якої є розв'язання найбільш складних питань, які виникають при кваліфікації правопорушення, передбаченого ст. 172-5 КУпАП, а також обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення відповідного антикорупційного законодавства.

У зв'язку з бланкетністю адміністративно-правової заборони, передбаченої ст. 172-5 КУпАП, для з'ясування ознак вказаного правопорушення передусім потрібно звертатись до положень Закону від 14 жовтня 2014 р. У ньому відмічається, що особам, зазначеним у пунктах 1, 2 ч. 1 ст. 3 цього Закону, забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб: 1) у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування; 2) якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи (ч. 1 ст. 23). Йдеться, таким чином, про «заборонений» («неправомірний») подарунок.

В абз. 1 ч. 2 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р. зазначається, що відповідні суб'єкти можуть приймати подарунки, які відповідають загально визначеним уявленням про гостинність, крім випадків, передбачених ч. 1 цієї статті («заборонені» подарунки), якщо вартість таких подарунків не перевищує один прожитковий мінімум (далі – ПМ) для працездатних осіб, встановлений на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох ПМ, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки. Звідси випливає, що «дозволений» подарунок має такі ознаки: не є «неправомірним» (тобто охоплюваним ч. 1 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р.); відповідає загально-

визнаним уявленням про гостинність; має відповідні вартісну ознаку, джерело і періодичність надходження [1, с. 237].

Не відповідає загальноновизнаним уявленням про гостинність подарунок, який набуває форми грошей, сексуальних послуг, робіт з будівництва, послуг з безкоштовного ремонту автомобіля, його заправки паливом тощо. Водночас може розглядатись як подарунок пригостання, наприклад вечерею, зокрема під час проведення науково-практичної конференції, симпозіуму тощо. Це відповідає загальноновизнаним уявленням про гостинність, і, щоб не бути обвинуваченим у правопорушенні, передбаченому ст. 172-5 КУпАП, відповідний суб'єкт повинен керуватись вимогами антикорупційного законодавства і правилами етичної поведінки, бути скромним, обмежувати себе і відмовлятися від вживання вишуканої їжі і напоїв [2, с. 389, 392].

Для більш ефективного забезпечення застосування заходів запобігання корупції окремими дослідниками висувається конструктивна пропозиція вилучити з ч. 2 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р. положення щодо відповідності подарунків загальноновизнаним уявленням про гостинність, залишивши тільки вартісне обмеження щодо їх отримання [3, с. 134, 136]. Тим паче, що вказане положення «може спричинити зловживання правом, а отже, свідчить про корупціогенність законодавчої конструкції дозволеного подарунка» [4, с. 44–45].

У практиці застосування ст. 172-5 КУпАП одним із найбільш складних є питання відмежування цього правопорушення від близьких за змістом діянь, відповідальність за які регламентована Кримінальним кодексом України (далі – КК). Зокрема, відмежовуючи передбачений ст. 172-5 КУпАП проступок від складу злочину, передбаченого ст. 368 КК, слід, серед іншого, виходити з того, що: а) у згаданій статті КУпАП говориться про порушення певних обмежень, а не заборон; б) п. 1 ч. 1 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р. хоч і має назву «Обмеження щодо одержання подарунків», забороняє особам, зазначеним у пунктах 1, 2 ч. 1 ст. 3 цього Закону (це, серед іншого, «публічні» службові особи, спроможні нести відповідальність за ст. 368 КК), безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб у зв'язку зі здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування. Таким чином, на відміну від того, хто вчиняє злочин (ст. 368, ст. 368-4 КК), особа, котра скоює адміністративний проступок (ст. 172-5 КУпАП), одержує подарунок не «у зв'язку», тобто не за виконання (невиконання) в інтересах певної особи дії з використанням службового становища, а, умовно кажучи, просто так, порушуючи при цьому приписи антикорупційного законодавства.

Коментуючи ст. 8 раніше чинного Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», Р. Л. Максимович писав, що для наявності корупційного

правопорушення має бути встановлений зв'язок між одержанням подарунка і виконанням особою, яка його одержала, функцій держави або місцевого самоврядування. «Якщо такий зв'язок у конкретному випадку не доведено або встановлено, що таке одержання мало місце не у зв'язку з виконанням особою функцій держави або органів місцевого самоврядування, то особа не підлягає юридичній відповідальності» [5, с. 118–119]. Та слід уточнити, що відсутність зазначеного зв'язку унеможлиблює інкримінування ст. 368 КК, але не ст. 172-5 КУпАП. Утім, Р. Л. Максимович має рацію в тому сенсі, що згідно з оновленим антикорупційним законодавством відмінне від злочину, передбаченого ст. 368 КК, адміністративно каране порушення встановлених законом обмежень щодо подарунків визнається не корупційним правопорушенням, а правопорушенням, пов'язаним із корупцією.

Враховуючи положення ч. 2 ст. 9 КУпАП, яка закріплює пріоритет за кримінально-правовими заборонами, одержання «публічною» службовою особою подарунка, забороненого п. 1 ч. 1 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р., має кваліфікуватись за ст. 368 КК – за наявності всіх ознак складу злочину, передбаченого цією статтею КК (зокрема за відсутності малозначності діяння). Фактично в згаданому пункті Закону від 14 жовтня 2014 р. йдеться не про подарунок (хай навіть і заборонений), а про неправомірну вигоду як предмет корупційного злочину, у зв'язку з чим цей пункт потребує виключення із Закону.

Ілюстрацією цієї тези може бути правова позиція, застосована Апеляційним судом Полтавської області, який скасував постанову Ожтвбрського районного суду м. Полтави щодо особи-1, притягнутої до адміністративної відповідальності за ст. 172-5 КУпАП. Як встановив апеляційний суд, за обставинами справи умисне, за винагороду (1 тис. грн і пачка цигарок) непритягнення особи-2 до адміністративної відповідальності свідчить не про отримання особою-1 подарунка, а про одержання нею неправомірної вигоди [6].

З урахуванням викладеного складно погодитися з доктринальною пропозицією кваліфікувати не за ст. 368 КК, а за ст. 172-5 КУпАП одержання відповідним суб'єктом незаконної вигоди за належне виконання службових обов'язків на тій підставі, що в цьому разі немає порушення обмежень щодо використання службового становища [7, с. 133–134; 1, с. 236]. По-перше, зазначена поведінка «публічної» службової особи посягає на відносини, які становлять основний безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст. 368 КК. По-друге, фактичне виконання (невиконання) дій по службі в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи знаходиться поза межами об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 368 КК. Тобто в оцінюваній поведінці суб'єкта вбачаються ознаки одержання «неправомірної вигоди-подяки».

Із цих самих міркувань помилковою слід визнати висловлену в юридичній літературі думку, згідно з якою пропонується вбачати одну з відмінностей між порівнюваними деліктами в тому, що злочин, передбачений ст. 368 КК, є закінченим за наявності двох обов'язкових умов – реалізації службових повноважень в інтересах іншої особи та одержання вигоди за це, тоді як для проступку, зазначеного у ст. 172-5 КУпАП, достатнім є факт одержання подарунка, а виконання (невиконання) дій в інтересах дарувальника значення не має [8, с. 31–32].

Аналіз правозастосовних матеріалів засвідчує, що деякі суди безпідставно допускають можливість інкримінування ч. 1 ст. 172-5 КУпАП за умови прийняття певного блага особою у зв'язку з виконанням нею відповідних функцій держави або органу місцевого самоврядування. Зокрема, з'ясувавши, що особа-1, працюючи на посаді головного державного інспектора митного поста «Удрицьк» Рівненської митниці ДФС, 30 листопада 2015 р. і 4 грудня 2015 р. неправомірно отримала у подарунок грошові кошти в сумі 500 грн від особи-2 за «безпроблемне (безперешкодне) ввезення товарів побутової хімії на територію України та неініціювання перевірки законності даного перевезення», Дубровицький районний суд Рівненської області кваліфікував відповідні дії за ч. 1 ст. 172-5 КУпАП [9].

Враховуючи той факт, що гроші були отримані за вчинення інспектором незаконних дій, пов'язаних із невиконанням ним своїх обов'язків щодо ініціювання перевірки законності відповідного перевезення, його дії мали б отримати правову оцінку з посиланням на ст. 368 КК. Врешті-решт правильність такої кваліфікації була підтверджена і судом апеляційної інстанції, який вказав, що одержання державним службовцем будь-чого під умовою вчинити на користь іншої особи будь-яку дію майнового або немайнового характеру може розглядатися лише як одержання неправомірної вигоди, за що передбачено кримінальну відповідальність [10].

Водночас під час вивчення практики застосування ст. 172-5 КУпАП виявлено випадки, коли відповідні особи одержували подарунки, не пов'язані з їхньою діяльністю як осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Наприклад, Дрогобицьким міськрайонним судом Львівської області встановлено, що особа-1, обіймаючи посаду старшого пожежного-рятувальника ДПРЧ з охорони об'єктів ГУ ДСНС у Львівській області, згідно з договором дарування земельної ділянки безоплатно набула у власність земельну ділянку площею 0,1475 га вартістю 2 278 грн. Особа-1 в судовому засіданні вину не визнала, зазначивши, що подарунок був отриманий не у зв'язку зі здійсненням завдань і функцій держави. Однак суд обґрунтовано не взяв до уваги аргументи особи-1, визнавши її винною у вчиненні правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 172-5 КУпАП, і пославшись при цьому не на ч. 1, а на ч. 2 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р. [11].

О. З. Гладун та І. В. Єрмоєнко не сумніваються в тому, що порушення абсолютної заборони, закріпленої в п. 1 ч. 1 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р., утворює об'єктивну сторону кримінально караного одержання неправомірної вигоди і має (залежно від категорії спеціального суб'єкта) кваліфікуватись як відповідний злочин (ст. 368, ст. 368-4 КК). Водночас, з'ясувавши співвідношення між забороною одержувати подарунки та обмеженнями щодо їх прийняття, дослідники роблять висновок про те, що адміністративна відповідальність за порушення заборони, закріпленої в п. 2 ч. 1 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р., унеможлиблюється, оскільки в чинній редакції ст. 172-5 КУпАП про порушення встановленої законом заборони щодо одержання подарунка не йдеться, а заборона не може розглядатись як один із різновидів обмежень. Виходячи з того, що п. 2 ч. 1 ст. 23 вказаного Закону присвячено випадкам «задобрювання» керівництва з розрахунком на подальше лояльне ставлення чи певне сприяння в роботі, О. З. Гладун та І. В. Єрмоєнко вважають, що одержання керівником такого подарунка у зв'язку зі здійсненням діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, повністю охоплюється положенням п. 1 ч. 1 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р., порушення якого, як вже зазначалось, тягне за собою кримінальну відповідальність, а тому п. 2 як надмірну заборону з ч. 1 ст. 23 вказаного Закону слід виключити [12, с. 112–114].

Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р. відповідному суб'єкту заборонено вимагати, просити, одержувати подарунки від юридичних або фізичних осіб, якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такого суб'єкта. О. З. Гладун та І. В. Єрмоєнко, звичайно, мають рацію, наголошуючи, що існування заборони на певні дії виключає можливість розглядати їх з погляду наявних обмежень. Звідси випливає некоректність назви ст. 23 згаданого Закону «Обмеження щодо одержання подарунків», адже в цій статті говориться, серед іншого, і про заборони (ч. 1), і про обмеження (ч. 2) стосовно подарунків. Щодо ситуації з юридичною оцінкою порушення заборони, встановленої в п. 2 ч. 1 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р., то вона позбавлена однозначності.

По-перше, сумніви в доречності звернення в цьому разі до ст. 172-5 КУпАП справді існують (бо порушення заборони – це, вочевидь, не порушення обмеження, і про дотримання правил законодавчої техніки тут говорити не доводиться) при тому, що формальних перешкод для застосування згаданої адміністративно-правової заборони, мабуть, немає (позаяк назва і зміст ст. 172-5 КУпАП узгоджені принаймні з назвою ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р.).

По-друге, на відміну від позиції, висловленої О. З. Гладуном та І. В. Єрмоєнко, спадає на думку, що в порушенні заборони, закріпленої в п. 2 ч. 1 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р., не можна беззастережно вбачати порушення п. 1 ч. 1 цієї статті – підставу для настання кримінальної відповідальності. Адже з по-

гляду кваліфікації за ст. 368 КК про злочинне одержання від підлеглих неправомірної вигоди за сприятливе ставлення (за збереження добрих стосунків, за певну лінію поведінки по службі, «про всяк випадок», за протегування, заступництво тощо) можна вести мову лише в тому разі, коли відповідне ставлення виражається в певних діях чи бездіяльності службової особи по службі.

За викладених обставин більш доречним (порівняно з виключенням п. 2 із ч. 1 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р.) виглядає шлях удосконалення ст. 172-5 КУпАП. Якщо бути послідовним у частині неототожнення пов'язаних із подарунками заборон та обмежень, то потрібно ставити питання про вилучення з ч. 1 ст. 23 згаданого Закону не лише п. 2, а й передусім п. 1.

Критикуючи викладений вище доктринальний підхід щодо розмежування деліктів, передбачених ст. 368 КК і ст. 172-5 КУпАП, В. М. Киричко характеризує його як такий, що не враховує суспільну небезпечність як базову категорію кримінального права. Посилаючись на легальне визначення поняття корупції (ст. 1 Закону від 14 жовтня 2014 р.), в якому фігурує мета схилити спеціального суб'єкта до протиправного використання наданих йому службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей, дослідник стверджує, що лише в тому разі, коли особа прагне в такий спосіб задовольнити свій незаконний інтерес, обидві сторони корупції підлягатимуть кримінальній відповідальності, зокрема за статтями 354, 368, 368-3, 368-4, 369 КК. Відповідно, відсутність зазначеної мети і незаконного інтересу вказує на відсутність суспільної небезпечності в діях обох сторін. Належність порушення обмежень щодо подарунків до адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, означає відсутність у ньому ознак корупції, що унеможливує віднесення такого порушення до тих, які охоплюються вказаними статтями КК. Тому, наприклад, у випадку надання подарунка державному службовцю за добросовісне виконання ним своїх службових обов'язків для цього суб'єкта має наставати не кримінальна, а адміністративна (ст. 172-5 КУпАП) відповідальність [13, с. 124–125].

Позиція В. М. Киричка є конструктивною, проте в аспекті *de lege ferenda*. Річ у тім, що в ст. 1 Закону від 14 жовтня 2014 р. зроблено застереження, згідно з яким визначення корупційного правопорушення і корупції вживаються у відповідному значенні «у цьому Законі». Водночас у ч. 3 ст. 3 КК недвозначно сказано, що злочинність діяння, його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом. Одним із проявів неузгодженості між переліком корупційних злочинів (примітка ст. 45 КК), їхнім законодавчим описом і легальним визначенням поняття корупції є те, що ним не охоплюється обіцянка, пропозиція або надання неправомірної вигоди з метою схилити відповідного суб'єкта до правомірного використання наданих йому службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей у той час, як вказана і «дзеркальна» поведін-

ка вважається складовою корупційних злочинів, караних за статтями 354, 368, 368-3, 368-4, 369 КК. Законодавче визначення поняття корупції не дає однозначної відповіді на питання, чи охоплюється цим визначенням одержання «неправомірної вигоди-подяки»; звідси, однак, висновок про незлочинність такої поведінки не випливає. Оскільки регулювання відносин, пов'язаних із кримінальною відповідальністю за корупційний злочин і звільненням від такої відповідальності, є виключною прерогативою КК, неузгодженості між цим Кодексом і Законом від 14 жовтня 2014 р. не повинні братись до уваги при вирішенні питання про розмежування правопорушень, передбачених чинними редакціями ст. 368 (368-4) КК і ст. 172-5 КУпАП. Поряд із цим *de lege ferenda* співвідношення понять «корупційний злочин» і «корупційне правопорушення» потребує вдосконалення.

Для забезпечення однаковості і стабільності правозастосовної практики, яка нерідко ігнорує обстоюваний підхід, безпідставно надаючи перевагу ст. 172-5 КУпАП, конче необхідні чіткі, сформульовані Верховним Судом орієнтири. Останніх на сьогодні явно бракує. Крім цього, для більш чіткого розмежування деліктів, передбачених ст. 368 КК і ст. 172-5 КУпАП, доцільно виключити п. 1 із ч. 1 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р.

Також варто зазначити, що оскільки чинна редакція ст. 368 КК не враховує міжнародно-правові зобов'язання України в частині оцінки одержання «неправомірної вигоди-подяки», проблема декриміналізації такої поведінки потребує фахового обговорення і врешті-решт розв'язання, зокрема в контексті чіткого законодавчого (а не пов'язаного з дискреційним застосуванням ч. 2 ст. 11 КК) невизнання злочинною поведінки, скерованої загальноновизнаними уявленнями про вдячність і гостинність. У випадку сприйняття законодавцем такої ідеї вдосконалена ст. 172-5 КУпАП має передбачати відповідальність не лише за порушення встановлених законодавством обмежень щодо подарунків і заборонене одержання подарунків від підлеглих, а і за декриміналізовану у вказаний спосіб поведінку.

Обмеження щодо вартості подарунків, передбачені абз. 2 ч. 2 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р., не поширюються на два різновиди подарунків: 1) які даруються близькими особами; 2) одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси.

Близькі особи – особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у ч. 1 ст. 3 Закону від 14 жовтня 2014 р. (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), зокрема особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також (незалежно від зазначених умов) чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклу-

вальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта (абз. 4 ст. 1 Закону від 14 жовтня 2014 р.).

Може здаватися, що зазначений у ст. 1 Закону від 14 жовтня 2014 р. перелік близьких осіб є необґрунтовано широким. Утім, детальне вивчення цього питання дозволило науковцям стверджувати зворотнє. Наприклад, у цьому переліку не вказані дядько (тітка), а також племінник (племінниця), які згідно з положеннями цивільного законодавства (ст. 1145 ЦК України) мають другий ступінь спорідненості (на відміну від прадіда та прабабки, які мають третій ступінь спорідненості) з особою, на яку поширюються обмеження, передбачені антикорупційним законодавством. Крім того, як видно із наведених вище положень Закону, до категорії близьких осіб, від яких можна приймати подарунок незалежно від його вартості, також не віднесено нареченого чи нареченої. Тому перелік осіб, які є близькими, слід привести у відповідність із положеннями цивільного та сімейного законодавства України, зокрема шляхом включення до нього дядька, тітки, племінника, племінниці, нареченого, нареченої [12, с. 124]. Допоки відповідні пропозиції не будуть враховані законодавцем, отримання подарунків від вказаних осіб не може розцінюватись як отримання подарунків «від близьких осіб», а тому має кваліфікуватись за ч. 1 ст. 172-5 КУпАП.

Наприклад, Троїцьким районним судом Луганської області встановлено, що особа-1, перебуваючи на посаді головного спеціаліста відділу адміністрування інформаційних систем Департаменту інформаційних технологій виконкому Маріупольської міської ради, 10 серпня 2017 р. отримала від своєї тітки, котра згідно зі ст. 1 Закону від 14 жовтня 2014 р. до категорії близьких осіб не належить, подарунок у грошовій формі (90 тис. грн), розмір якого перевищує 1 ПМ. Як наслідок, дії особи-1 кваліфіковані за ч. 1 ст. 172-5 КУпАП [14].

Отже, крім висловлених рекомендацій щодо найбільш актуальних питань кваліфікації адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172-5 КУпАП, за результатами проведеного дослідження можна запропонувати такі зміни до законодавства:

1) перелік осіб, які є близькими (ст. 1 Закону від 14 жовтня 2014 р.), варто привести у відповідність із положеннями цивільного та сімейного законодавства України, зокрема шляхом включення до нього дядька, тітки, племінника, племінниці, нареченого, нареченої;

2) для більш чіткого розмежування деліктів, передбачених ст. 368 (ст. 368-4) КК і ст. 172-5 КУпАП, доцільно виключити присвячений «забороненому» подарунку п. 1 із ч. 1 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р.;

3) у ч. 1 удосконаленої ст. 172-5 КУпАП необхідно вказати на заборону подарунку (від підлеглих). Тобто вдосконалена ст. 172-5 КУпАП має передбачати відповідальність не лише за порушення встановлених законодавством обмежень щодо подарунків, а й за заборонене одержання подарунків від підлеглих.

Крім того, заслуговує підтримки висловлена раніше пропозиція про вилучення з ч. 2 ст. 23 Закону від 14 жовтня 2014 р. положення щодо відповідності подарунків загально визнаним уявленням про гостинність, із залишенням тільки вартісного обмеження щодо їх отримання.

Разом із тим питання щодо вдосконалення інших норм, присвячених регламентації відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією (статті 172-4, 172-6–172-9 КУпАП), має стати предметом подальших наукових досліджень.

1. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції» / за заг. ред. Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 588 с.

2. Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / за ред. М. І. Хавронюка. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: ВД «Дакор», 2017. 522 с.

3. Шимон О. М. Вдосконалення правового регулювання встановлення обмежень і заборон як засобів запобігання правопорушенням, пов'язаним з корупцією. *Запорізькі правові читання: матеріали Щорічної міжнародної науково-практичної конференції*, м. Запоріжжя, 6 травня 2019 року / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Запоріжжя: ЗНУ, 2019. С. 134–136.

4. Загинеї З. А. Загально визнане уявлення про гостинність як індикатор корупціогенності у тексті Закону України «Про запобігання корупції». *Судова апеляція*. 2018. № 2. С. 36–46.

5. Максимович Р. Л. Коментар Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 280 с.

6. Постанова Апеляційного суду Полтавської області від 8 травня 2015 р. у справі № 554/3923/15-п. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/44079274>

7. Берднікова К. В. Адміністративна відповідальність за порушення встановлених заборон та обмежень у сфері запобігання корупції в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 233 с.

8. Адміністративна відповідальність за правопорушення пов'язані із корупцією: практич. посіб. / К. Л. Бугайчук, О. І. Беспалова, О. В. Джафарова, В. О. Іванцов, С. О. Шатрава. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 100 с.

9. Постанова Дубровицького районного суду Рівненської області від 9 червня 2017 р. у справі № 560/436/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67083253>

10. Постанова Апеляційного суду Рівненської області від 21 серпня 2017 р. у справі № 560/436/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76899924>

11. Постанова Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області від 3 жовтня 2018 р. у справі № 442/3556/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76899924>

12. Судовий розгляд справ про правопорушення, пов'язані з корупцією: практич. посіб. / кол. авт.; за ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Костенка. Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. 346 с.

13. Киричко В. М. Проблема розмежування кримінальної та адміністративної відповідальності за порушення заборон одержання неправомірної вигоди й подарунків, шляхи її вирішення. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 138. С. 118–131.

14. Постанова Троїцького районного суду Луганської області від 22 серпня 2018 р. у справі № 433/811/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76051509>